

FÖRSVARETS FRAMTIDA UTFORMNING

Svensk Tidskrifts redaktion har ställt följande fråga till tre officerare ur olika vapengrenar: »Nedskärningar i krigsmaktens kostnadsram förestår. Vad skall göras för att få ut det bästa möjliga av situationen?» Med avsikt har frågan inte gått till några av dem, som inom de centrala staberna arbetar med överbefälhavarens utredningsuppdrag. Tidskriften har fått svar från översten *Anders Grafström*, tidigare bl. a. chef på Karlberg och nu arméinspektör i Södra militärområdet, kommandörkaptenen 1 gr. *Lennart Ahrén* och majoren vid flygvapnet *Åke Nyberg*, de båda sistnämnda lärare i strategi vid Militärhögskolan. Deras inlägg, som givetvis delvis överlappar varandra, följer här.

Lennart Ahrén:

En inskränkning i levnadsvanorna, en sänkning av standarden eller en reducering av verksamheten medför alltid en svår och smärtsam omställning vare sig det gäller en enskild person, en familj, ett bolag eller en försvarsmakt. Den krympning av den reella anslagsramen, som försvaret av allt att döma står inför, kommer utan tve-

kan att medföra en reduktion som blir både svår och smärtsam att genomföra. Den blir svår eftersom en mängd ofta sinsemellan motstridi-

ga intressen och faktorer kräver att få påverka det krympta försvarets utformning. Den blir smärtsam eftersom anpassningen till den lägre kostnadsramen, som den vanligen använda eufemistiska frasen lyder, sannolikt kommer att få både personella, sysselsättningsmässiga och ekonomiska konsekvenser långt utanför det militära försvaret.

När nu en anpassning till en reellt lägre kostnadsram skall ske är det väsentligt att de säkerhetspolitiska, strategiska och operativa synpunkterna får fälla avgörandet. Det vore en stor olycka om prestige, ensidiga gruppintressen, partipolitiska ställningstaganden eller andra i detta sammanhang ovidkommande faktorer finge öva inflytande på denna viktiga fråga. Det framtida försvarets utformning inom en given kostnadsram måste grundas på allsidiga operationsana-

lytiska och stridsekonomiska studier och värderingar utförda av fackmän. Det går inte att fatta beslut om hur försvaret skall se ut på grundval av allmänt subjektivt tyckande. Hugs-kott uppkomna genom bristande möjligheter att överblicka hela det strategiskt-operativa problemkomplexet får inte tillåtas styra utvecklingen.

Avhållande försvar

Försvarets främsta uppgift är att vara krigsavhållande. Denna huvuduppgift torde komma att kvarstå även om försvarets målsättning i övrigt ändras.

Sverige för inte någon expansiv eller aggressiv utrikespolitik och utgör inte något hot mot något land. Det är därför svårt att finna något annat rimligt motiv för ett anfall mot vårt land än att en angripare vill utnyttja svenskt territorium eller svenskt luftrum för sina syften eller tillgodogöra sig våra ekonomiska resurser.

Detta mål kan inte nås enbart genom terrorkrigföring med kärnladdningar. Genom en sådan krigföring skulle angriparen förstöra just de kommunikationer, hamnar, flygfält och ekonomiska resurser som han vill ha tillgång till. Kvarliggande radioaktivitet kan vidare komma att försvåra utnyttjandet av det svenska territoriet. Skall syftena med anfallet nås, måste angriparen genomföra en invasion över havet, genom luften eller över gränsen för att därigenom ockupe-

ra hela eller delar av landet. Vårt försvar måste därför i första hand vara ett invasionsförsvar för att dess krigsavhållande effekt skall bli så stor som möjligt. Detta invasionsförsvar måste utformas så att största möjliga totala försvarseffekt uppnås. Ett modernt invasionsförsvar består av olika komponenter och vapensystem som samverkar och kompletterar varandra. Det går inte att ta bort eller avsevärt försvaga någon komponent. Då kan en angripare utnyttja den uppkomna svagheten i försvarssystemet. Invasionsförsvaret måste vara balanserat.

Ju större reduktionen av våra stridskrafter blir, desto viktigare är det att vi så långt möjligt utnyttjar de naturliga förutsättningar för försvar som vårt geografiska läge erbjuder. Först därigenom får vi ut maximal effekt av de pengar som vi satsar på försvaret. Sverige har i detta hänseende ett gynnsamt läge. Terrängförhållandena i våra gränstrakter är för det mesta lämpade för försvarsstrid. Det ur försvarets synpunkt viktigaste militärgeografiska förhållandet är emellertid att vårt land på tre sidor är omgivet av hav. Det är lätt att inse den betydelse som detta har för vårt försvar, om man tänker sig in i hur förhållandena skulle vara om vi i stället för sjögränsen hade en landgräns. Vi skulle då direkt gränsa till ett av stormaktsblocken utefter en sträcka som motsvarar avståndet från Lübeck och till norra Ita-

lien, dvs. samma sträcka som gränsen mellan Warszawapaktens stater och Nato-länderna upptar i Mellaneuropa. Räkna man även med Bottniska viken kommer man ända ner till sporren på den italienska stöveln.

Djupförsvar

Vårt havsomflutna läge gör det sannolikt att en invasion mot oss kommer att insättas över något av oss omgivande hav. Har vi stridskrafter, som effektivt kan ingripa mot en sådan kustinvasion, blir företaget mycket svårt och vanskligt att genomföra för angriparen. Hans kostnader blir mycket höga. Försvaret får stor avhållande effekt. Har vi däremot inte några stridskrafter, som kan ingripa mot den känsliga överskeppningen, eller om dessa är så fåtaliga eller ensidigt sammansatta att de snabbt kan slås ut eller elimineras, då kommer havet att utgöra en stor tillgång för angriparen. Han kan då obehindrat utnyttja den stora transportkapacitet som sjötransporterna besitter och han kan fritt välja sin anfallsriktning så att han kan göra en materiell överlägsenhet gällande och så att våra övriga stridskrafter får begränsade möjligheter att ingripa i det första kritiska skedet.

Ett försvar, som utnyttjar möjligheterna till motverkan mot en angripare på havet, arbetar på djupet och blir därigenom betydligt svårare att rå på än ett som sätts in först vid vår kust. Skulle trots

allt vårt försvar ej kunna lösa sin uppgift att vara krigsavhållande och landet dras in i krig, är det viktigt att vi så långt möjligt söker hålla krigshandlingarna utanför landets gränser. Ett ingripande på det fria havet ger sådana möjligheter. Från socialdemokratiskt håll har framskyntat tanken på en omstrukturering av försvaret innebärande en satsning på ett "segt ytförsvar". Av allt att döma menar man härmed ett försvar som förs på den svenska landytan. Detta är tankar som i sanning är alarmerande. De innebär att vi skulle få ett försvar vars möjligheter att hålla kriget utanför landet har medvetet begränsats och att man avsiktligt skulle förlägga huvuddelen av striden till svensk mark med all den oerhörda materiella förstörelse och alla de outhärliga lidanden för den svenska civilbefolkningen som detta skulle medföra. Det är märkligt att man har vågat framföra sådana tankar i försvarsdebatten.

Rörlighetens betydelse

I förhållande till folkmängden har Sverige en stor yta. Denna stora yta, som vi har att försvara, och de begränsade försvarsresurser, som vi disponerar, medför att rörligheten hos våra stridskrafter får stor betydelse. Våra resurser räcker aldrig till ett försvar, som kan spridas ut över hela landet och ändå ha en tillräcklig styrka på varje punkt. Vi måste därför ha

stridskrafter, som har en sådan strategisk och operativ rörlighet, att de kan sättas in där de behövs. Det är inte vi utan angriparen som bestämmer var striden skall stå. Det är där vi måste kunna sätta in vår försvarskraft. Fasta stridskrafter eller förband, som inte kan förflyttas till stridsområdet inom rimlig tid, har vi endast råd med för vissa särskilt viktiga gränssnitt och för våra hamnar och basområden.

En minskning av den reella ekonomiska kostnadsramen för försvaret kommer med oförändrad fredsorganisation att få stora återverkningar på materielanskaffningen. När anpassning till den mindre ramen skall ske, är det därför viktigt att möjligheter till rationalisering av fredsorganisationen tillvaratas. Man måste undersöka om det är möjligt att slå ihop fredsförband till större utbildningsenheter och

om detta ger besparingar som kan komma materielen tillgodo. Man måste emellertid därvid ständigt ha för ögonen att produkten, dvs. de utbildade krigsförbanden, inte får kvalitativt försämrats.

Här ovan har några exempel givits på strategiska och operativa synpunkter, som bör få öva inflytande på utformningen av vårt framtida försvar — nödvändigheten av att så långt möjligt utnyttja vårt lands naturliga försvarsbetingelser, kravet på ett allsidigt sammansatt djupförsvar och vikten av att vi har stridskrafter med strategisk rörlighet. Det är synpunkter av denna art som måste få det avgörande inflytandet på försvarets strukturering för att detta skall kunna ges största möjliga totala effekt och för att den anslagsram som tilldelas försvaret skall kunna utnyttjas optimalt.

Anders Grafström:

Svaret på redaktionens fråga måste bli lika generellt avfattat som denna. Jag kan heller icke besvara den utan att komma in på känsliga frågor rörande avvägningen mellan krigsmaktens olika funktioner. Vi får inte gå likt katten kring den heta gröten. Vi måste börja med att undersöka det väsentliga: Hur skall försvaret vara sammansatt? Vilken kombination av invasions- och luftförsvar ger den största effekten pr försvarsmiljon?

Följande grundläggande punkter måste fastslås:

Målsättningen skall vara realistisk, dvs. anpassad efter de verkliga resurserna (tillgången på för-

band och enheter). Försvaret måste utformas så att vi drar största möjliga fördel av alla de förhållanden, som gynnar svenskt försvar (långa kuster, geografiskt djup, terräng, klimat). Av ekonomiska skäl nödvändiga reduceringar måste beröra sådant, som på olika sätt kan byggas upp tämligen snabbt; det som kräver avsevärd uppbyggnadstid måste lämnas intakt. Allt som icke befinns vara undgängligen erforderligt ställs åt sidan. "Dubbling" av insatserna måste undvikas.

På grund av begränsat utrymme tar jag i det följande upp frågor, som berör invasionsförsvaret och avstår från att diskutera luftförsvaret av territoriet, behov av jakt mot ev. terroranfall liksom frågan om hur krigsmakten skall vara sammansatt för att verka fredsbevarande. I tidigare debatter har dock ibland, enligt min uppfattning, underbetonats den krigsavhållande effekt, som tillgången på tillräckliga arméstridskrafter utgör.

Om de ekonomiska resurserna begränsas, är det ändå nödvändigare än hittills att koncentrera sig på stridsmedel för invasionsförsvaret. De luftförsvarsmedel — jakt, robotar, eldrörsluftvärn — som skall ingå i krigsmakten måste avvägas med hänsyn till betydelsen för detta.

Försvar mot kustinvasion

Försvaret mot kustinvasion kan sä-

gas omfatta fyra skeden, där stridskrafter ur skilda försvarsgrenar engageras på olika sätt.

Under angriparens förberedelser för invasion, t. ex. bekämpning av vårt luftförsvar, genomförs försvaret med en serie defensiva och offensiva åtgärder. Till de defensiva hör t. ex. mineringar till lands och sjöss, till de offensiva anfall med flyg- och sjöstridskrafter. Bedömer angriparen att vår insatsberedskap är ringa, kan han anfälla utan förbekämpning som vid de tyska anfällen mot Norge och Danmark 1940.

Om förbekämpningen givit resultat, sker överskeppning. Ju kortare överskeppningsvägarna är desto snabbare går företaget. Vissa vattenområden kan också avskärmas, t. ex. Öresund. Redan första överskeppningsomgången måste vara tillräckligt stark för att kunna få fotfäste i land. Markstridskrafternas styrka bestämmer överskeppningarnas omfattning.

Under landstigningen bekämpas angriparen av till omedelbart försvar av kusten grupperade arméstridskrafter. Övriga stridskrafter medverkar så långt resurserna medger.

Efter landstigningen — vi kan tyvärr inte skapa ett försvar som i varje läge förmår hindra en angripare att komma i land — insätts tillgängliga arméförband för att slå angriparen. I våra öppna kustområden är härvid starka pansarförband en oundgänglig förutsättning

för att vinna framgång mot en motståndare med nutida tillgång på stridsvagnar och andra pansarfordon. Arméförbandens anfall insätts i samverkan med stridskrafter ur marinen och flygvapnet.

Hur skall nedskärningar av resurserna ske för att det ändå skall bli möjligt att genomföra ett försvar med avvärjning som mål och resultat? En granskning av de olika skedena utvisar följande. Överskeppningen igångsätter angriparen först sedan förbekämpningen gett önskat resultat. En begränsning av våra sjö- och flygstridskrafter medför att motståndaren kan beräkna kortare tid för sin förbekämpning men berövar oss därför icke möjligheterna till avvärjning i slutskedet. En beskärning av lokalförsvaret och fältförbanden eller en påtaglig reducering av pansarförbanden gör däremot en avvärjning omöjlig, även om en angripare skulle tvingas till förbekämpning av ungefär samma omfattning som nu är aktuell.

Dessa slutsatser utesluter på intet sätt ett offensivt försvar av landet och innebär inte att vi från början skall släppa fienden in på svensk mark.

Försvar mot gränsinvasion

Vårt land omges visserligen på många håll av skyddande vatten. Men i några riktningar — tyvärr de mest känsliga — har vi landgräns eller så trånga vatten att försvaret får karaktären av gränsför-

svar. Detta förs principielt på ett annat sätt än försvaret mot kustinvasion. Gränsinvasion behöver icke förberedas med ett bekämpningsskede. Anfall över gränsen med markstridskrafter kan igångsättas omedelbart vid krigsutbrott.

Våra insatser syftar till avvärjning. Striden har karaktären av djupförsvar och skall om så erfordras efter hand upptas i bakom varandra belägna zoner.

Vid försvar mot kustinvasion är det möjligt att uppnå avvärjande resultat i anslutning till kusten även om viss beskärning av stridskrafterna skulle äga rum. Motsvarande möjlighet föreligger icke vid försvar mot gränsinvasion, enär förbekämpningsskedet icke är nödvändigt för angriparen.

Försvar mot gränsinvasion kräver rörliga operativa enheter — brigader. En begränsning av dessas antal kan komma att tvinga oss till fördröjning, därför att uthålligheten kan brista och vi icke längre mäktar föra striden avvärjande inom de avsedda områdena.

Mindre anfallsföretag kan riktas mot flera områden i landet samtidigt, varför ett lokalt försvar måste finnas av den typ och omfattning, som vi hittills haft. Som ett komplement härtill finns hemvärnet. Skall en angripare hindras att med tämligen enkla medel och små styrkor sätta sig fast i någon del av landet kan detta lokalförsvar icke reduceras. Uppbyggnaden av lokalförsvaret är tidsmässigt myc-

ket krävande. Oavsett vilken försvarsordning, som kan komma att tillämpas ingår här väsentligen äldre värnpliktiga. Redan utbildningsförhållandena visar att en snabb återuppbyggnad av lokalförsvaret efter en reducering icke är praktiskt genomförbar. Därtill kommer att lokalförsvarsförbanden kostar mycket litet. Besparingar inom detta område av nämnvärd storlek innebär att organisationen till största delen raseras.

Slutsatsen blir att lokalförsvaret måste lämnas orört och successivt utvecklas med hänsyn till kravet att hindra mindre anfallsföretag var dessa än kan sättas in.

Bevakning och försvar mot mindre anfallsföretag kan ordnas i hela landet. Försvar mot stort upplagda invasionsföretag kan genomföras vid kust och inom områden vid gräns med utsikt att avvärja dessa. Uthålligheten nedgår emellertid om antalet förband och enheter ur alla försvarsgrenar begränsas. Förberedelse måste därför vidtas för att övergå till fördröjning.

Krigsmaktens uppbyggnad

För att kunna uppfylla denna målsättning måste emellertid krigsmakten inom en snävare kostnadsram ges en annan avbalansering mellan försvarskomponenterna. En begränsning av anslagen framtvingar kraven på en bestämd prioritering av de mest effektiva stridsmedlen liksom av de geografiska

områden, där en angripare bedöms snabbast nå väsentliga resultat.

Kraven på kvantitet — tillräckligt antal förband — betingat bl. a. av vårt lands geografiska utsträckning, leder till att vi alltjämt måste fasthålla vid att utta folkets hela värnkraft. Principiella avsteg från den nu antagna värnpliktsordningen är icke möjliga. Dock är det nödvändigt att gallra hårdare bland de värnpliktiga redan vid inskrivningarna.

”Dubbleringen” av stridskrafterna på en del områden måste upphöra. Härvid bevaras de mest allsidigt användbara stridsmedlen. Attackflygplan kan insättas snabbt vid försvar mot såväl kust- som gränsinvasion, varför de har sin givna plats även i den framtida organisationen. De gynnsamma erfarenheterna av Lansens livslängd kan föranleda att nyanskaffning av A 37 Viggen utläggs på förlängd tid. Accepterar man tesen om att en dubblering av insatserna bör undvikas, torde en anskaffning av vapen sådana som kustförsvarsrobotar kunna begränsas.

Det största problemet är valet av luftförsvarsmedel inom invasionsförsvarets ram. Redan nu vet vi, att den tänkte efterträdaren till det ännu mycket moderna J 35 Draken — nämligen J 37 Viggen — kommer att bli utomordentligt dyrbar. Det måste nu klarläggas vilket vapensystem (eller avvägningen mellan olika) som inom en given kostnadsram ger den största effekten —

robotförband eller jaktförband. Det bör även observeras att låghöjdsförsvaret f. n. är otillräckligt tillgodosett trots god tillgång på jaktflygplan. Anslagen har icke medgivit en förstärkning av arméns luftvärn.

I framtiden liksom nu måste krigsmakten bygga på snabb mobilisering. Som skydd för denna krävs kufförsvarsstyrkor. Detta bör principiellt tillgodoses inom ramen för normal utbildningsverksamhet samt med stöd av hemvärnet.

Fredsorganisationen måste vara anpassad efter de reella utbildningskraven. Där nedskärningar blir aktuella eller verksamheten redan nu är av liten omfattning kan möjligen fredsförband indras.

Under en följd av år har rationaliseringsåtgärder genomförts vid centrala och regionala staber samt förvaltningar. Dessa rationaliseringar har dock märkligt nog medfört personalökningar och merkostnader. Samtidigt har personalen i trupptjänst minskat. En grundlig översyn av dessa frågor är nödvändig i avsikt att dels begränsa administrationens storlek dels tillföra truppförbanden mer befäl och därigenom göra trupptjänsten mer tilldragande.

I direktiven för de lägsta alternativen har Nord- och Sydsverige prioriterats. Som jag tidigare framhållit måste inom en starkt begränsad ekonomisk ram icke blott stridsmedel prioriteras utan även

vissa geografiska områden. Detta är också möjligt under den bestämda förutsättningen, att de stridskrafter som primärt avses för Nord eller Sydsverige organiseras och utrustas så, att de alternativt kan insättas i andra riktningar t. ex. för att möta invasion mot östkusten.

Vid vägskalet

Under flera år har på olika håll diskuterats om icke en viss snedriktning av vårt försvar gjort sig gällande. Kvantiteten har minskat på flera områden till förmån för tekniskt högtstående men också utomordentlig dyrbar utrustning, som icke genomgående kan betecknas som absolut outhärlig för att lösa krigsmaktens uppgifter. Även om nu aktuell besparing av försvarskostnaderna icke inträffat hade sannolikt en grundlig översyn av försvarets struktur blivit nödvändig inom en snar framtid med hänsyn till de våldsamma kostnadsökningarna för särskilt avancerade vapensystem. För att i ett kärvt ekonomiskt läge kunna utforma vårt framtida försvar är och förblir den allt överskuggande problematiken: avvägningen mellan invasionsförsvarets komponenter. Blundar man för detta faktum, blir resultatet ett lappverk.

Åke Nyberg:

År 1966 summerades olika statsfinansiella åtaganden och summan befanns överstiga statens väntade inkomster. Hösten samma år diskuterades en möjlig, men naturligtvis osäker, avspänning i Europa. Detta har medfört, att ÖB nu står inför uppgiften att dra upp konturerna för den krigsmakt, som är möjlig att hålla vid en kostnads-

inriktning lägre än den som förutsågs vid 1963 års försvarsbeslut. ÖB:s underlag väntas vara klart i höst. Innan dess går det endast att spekulera över vilka principer och faktorer, som kommer att påverka den slutliga avvägningen.

Nu är det dock så att många anser att flygvapnet öronmärkts för reduktion, redan innan utredningsarbetet är klart. Denna viktiga fråga behandlas först. Därefter redovisas några av de principer, som visat sig bärande vid reduktioner, och som kanske har tyngd även nu. Dock med reservation för att dylika "avvägningsformler" aldrig kan användas okritiskt.

Flygvapnet i skottgluggen

Försvaret är en ömtålig politisk fråga. Reduceringar kan påverka befolkningens säkerhet. Det är då naturligt, att man på ansvarigt håll gärna vill visa fram en oförändrad försvarseffekt, trots att anslagen minskats. Nära till hands är då, att man söker alla problems lösning genom en "strukturrationalisering".

Men en ändring av krigsmaktens sammansättning är en kinkig fråga. En ny bärande idé måste till, en doktrin skapas, för att motivera en annan försvarsutformning än den som ÖB anvisade så sent som 1965.

En ny doktrin har också lanserats, om ännu inte i samlad form. Den kan sägas bestå av följande delar:

"Doktrinerna ute i stora världen har ändrats. Vedergällningsstrategin har omvärderats, risken för kärnvapenkrig har minskat.

Däriigenom får konventionella styrkor för det direkta försvaret av territoriet ökad betydelse. Ytförsvaret av vårt land bör prioriteras. Armén blir den viktiga försvarsgrenen. Det hot, som flygstridskrafterna har att möta, har förändrats sen 1957. Reduceringar, främst av vårt jaktflyg, syns möjliga".

Om nu läsaren tycker, att den skisserade försvarsdoktrinen är suddig, så förstår jag honom. Doktrinen är oskarp, men vad värre är — den är en dålig vägledare.

Visst är det sant, att stormakterna nu räknar konventionellt krig som sannolikare än kärnvapenkrig. Men detta kan ej tas till intäkt för att vårt jaktflyg får minskad betydelse. I ett kärnvapenkrig är de ballistiska robotarna de viktigaste vapenbärarna. Mot dessa har jaktflyget ingen verkan. I det konventionella kriget är flygplan angräparns viktigaste vapenbärare. Mot dessa får vårt moderna och allsidigt användbara jaktflyg god verkan. Mot denna bakgrund kan slås fast, att en doktringlidning från kärnvapenkrig till konventionellt krig i sig talar för att vi behåller ett starkt jaktflyg.

Tydligen finns det ingen grund för att säga att doktrinerna ute i världen motiverar en omstrukturering av vår krigsmakt.

Hur är det då med ytförsvaret och det direkta försvaret av territoriet med konventionella stridskrafter? För att ta det sista först så har vi väl aldrig tänkt försvara något annat territorium än vårt eget, och inte heller förfogar vi över annat än konventionella stridskrafter. Här är det alltså närmast frågan om en truism.

Ytförsvarets prioritering då. Det förargliga är, att egentligen ingen förstår vad som menas med termen "ytförsvaret".

En del tror att det är detsamma som att försvara landet med arméstridskrafter, som spritts ut över "ytan". Försvaret skulle upptas relativt långt inne på svenskt område.

Denna strategi skulle innebära stort lidande för bl. a. civilbefolkningen. Det skulle medföra att vi ger upp det vi vill skydda, och att vi inte utnyttjar våra naturliga försvarsbetingelser. Denna strategi, så tydd, har "chockat" marinchefen och troligen även flygvapenchefen. Chefen för armén förklarar, att han står fast vid tanken på periferiförsvaret. Strategi av skissad tapping tycks inte vara smaklig för någon.

Men kan ytförsvaret tänkas vara något annat? Ibland används termen som samlande beteckning för en gruppering av lokalförsvarfsförband till vissa strategiskt viktiga platser. Med dessa förband binds t. ex. luftlandsatt trupp till dess våra fältförband kan ingripa. Fältförbanden uppträder "glost" grupperade för att minska sårbarheten främst mot kärnvapenanfall. Med denna tydning täcker termen rätt väl nuvarande princip för hur striden skall föras. Men någon hjälp i prioriteringssammanhang kan inte utvinnas av detta.

Vad slutligen gäller det ändrade hotet från luften, så lär väl ÖB redovisa rätta förhållanden i höst. Redan nu kan sägas att hotet ingalunda minskat.

Av den "nya försvarsdoktrinen" syns platt intet återstå. I vart fall väger den dunlätt mot den sakliga tyngd som representeras av 1965 års ÖB-utredningar, vilka stöddes av en kompakt majoritet inom stamberna och av en enig militärledning.

Principer vid försvars- reduceringar

Neddragningar av försvaret är ju ingen ny företeelse. En viss teknik i avvägningsarbetet har utbildats och man kan särskilja vissa åtgärder, som förefallit lämpligare än andra. I det rationaliseringsarbete, som ständigt pågår inom flygvapnets ram, har bl. a. följande visat sig bärande i flera sammanhang: Teknik och maskiner är ofta att föredra framför massinsats av personal! En ökad rörlighet kan ofta kompensera minskad kvantitet!

Mångsidiga vapenmedel ger ofta bättre stridsekonomi än sådana, som är bundna till endast en uppgift!

De nu skisserade sammanhangen är ju väl kända och har som princip många tillämpningar i civila sammanhang. Men det finns också en del andra, mer specifikt militära principer. Här några av dessa:

Rörlighet och flexibilitet är särskilt värdefulla egenskaper på försvarssidan, då angriparen som regel kan välja tid, plats och form för anfallet.

Det är särskilt viktigt att kunna tillfoga angriparen förluster i ett tidigt skede, vilket trasar sönder hans planer och förhindrar upprepade anfall. Vår beredskap måste vara hög, så att angriparen inte når avgörande initialframgångar.

Det är viktigt att disponera vapen, som kommer åt motståndarens "bristmateriel". Däri ingår hans tekniskt högkvalificerade vapen och

hans transportresurser. För att nå oss måste angriparen transportera sina stridskrafter över hav, över land eller genom luften. Dessa transporter ger en kanalisering, en anmassning, som är ytterst sårbar. Anfall mot transporterna bör förbli en av vår krigsmakts huvuduppgifter.

Slutligen vinner man på att fullt utnyttja de fördelar, som vårt geografiska läge gratis ger oss. För invasionsförsvaret bör de möjligheter till djupförsvar utnyttjas, som havsytorna runt vårt land erbjuder.

Ja, detta var en uppräknings av en hel del principer. Slutligt avgörande vid avvägningen blir ändock stridsekonomin. Det gäller alltså att välja objekt, som ger mest effekt för minsta kostnad.

Allsidigheten att föredra

Jag tror att man på goda grunder kan säga, att vår nuvarande krigsmakt är lämpligt sammansatt. Den har skapat respekt inte minst utomlands.

Det är då också rimligt att anta, att den krigsmakt som vi bör sikta på vid aktuell, ca 10 % lägre, ram bör bestå av samma proportion armé-, marin- och flygvapenförband som i nuläget. Detta beror helt enkelt på, att flertalet av de faktorer som bestämmer försvarsutformningen inte förändras, om försvaret plötsligt får mindre pengar. Jag tänker då på vårt militärgeografiska läge, en angripares resurser,

transporttekniken, samhällets sårbarhet mot flyganfall, osv.

Om det är lämpligt att bibehålla samma proportioner mellan krigsmaktens förband, så betyder detta inte nödvändigtvis, att medelsfördelningen till försvarsgrenarna blir procentuellt densamma som nu. Men detta är ju oväsentligt sett i ett större sammanhang. Det som är fredsbevarande, det som en ev. angripare beaktar, är ju antalet förband, dessas kvalitet och beredskap. Däremot är det egalt i vilka fredsorganisatoriska fällor försvarspengarna hamnar.

Konsekvenserna vid de särskilt låga försvarsramarna blir säkert betydande, även om krigsmakten utformas på bästa sätt. En viss pessimism har kunnat märkas på sina håll, kanske då främst inom flyg-

vapnet, där man med rätt eller orätt befarar reduceringar på osaklig grund.

Nu är dock att märka, att den framtida försvarsramen inte är låst. Det är troligt att säkerhetskraven får ökat gehör vid försvarsutredningens fortsatta arbete.

För direktiven gäller, att de inte binder krigsmakten vid en viss utformning, de initierar egentligen bara framtagandet av nytt underlag. Och de bedömanden och "doktriner" som redan nu antyds, kan mycket väl ses som debattinlägg. Med denna syn på direktiven blir det en direkt anknytning till den av Frithiofson konsekvent förda linjen, att successivt lämna ut materiel från försvarsutredningen till allmän debatt. Mot detta kan ingen invändning resas.